



مقاله: پژوهشی

The role of political organization of space in preventing security- police crises

Yahya Mirshekaran¹

Received: 14 - 02 - 2024

PP. 39-66

Accepted: 08 - 04 - 2024

Abstract

Background and objective: Governments are forced to organize and spatially distribute power in the country's political arena in order to ensure security, achieve sustainable survival and facilitate governance. The more this is accomplished based on territorial-geographical considerations, the establishment of stable security will be accelerated and it will prevent crisis, expand the effective national territory, reduce positive disorder and ultimately increase national survival.

Method: The present research is applied in terms of purpose and descriptive-analytical in terms of type. The statistical population is 15 internal subjects (commanders, experts and authorities in the Police field) and 15 external subjects (manager and authorities in the field of political organization of space). The unit of analysis is the levels of political-administrative divisions and the sample size is taken as the total population. The sampling method is snowball and the fuzzy-verbal methods and statistical tests are used to analyze the findings.

Findings: The analysis of the findings is done on two levels. The first level is the role of political organization of space in preventing security and police crises, and the second level is the ranking of indicators of political organization of space in preventing police and security crises. The findings showed that the average indicators of members of parliament, strategic ideas, divergence and convergence, population size and distance relations were lower than the average level and other indicators were higher than the average level.

Results: The indicators related to government measures are the most important factors in preventing security-police crises, and then the indicators related to the geographical component of power and support, followed by the administrative-legal indicators are important in preventing security-police crises. This level of importance shows that the political organization of space based on scientific methods has not been done and spatial changes alongside with crises and unrest have affected the strategic policies and decisions in the political management of space.

Keywords: political organization of space, prevention, security-police crises, Fars province.

Reference: Mirshekaran, Yahya (2024). "The role of political organization of space in preventing security- police crises". *Quarterly of Disciplinary Geography*, 12(45), pp. 39-66.

1- Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Command and Staff, Amin University of Police Sciences. (Email: mirshekaran@modares.ac.ir)

مقاله: پژوهشی

نقش سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی

یحیی میرشکاران^۱

پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۰

از صفحه ۳۹ تا ۶۶

دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۲۵

چکیده

زمینه و هدف: حکومت‌ها برای تأمین امنیت و دست‌یابی به بقای پایدار و تسهیل در حاکمیت ناچار به سازمان‌دهی و توزیع فضایی قدرت در پهنه سیاسی کشور هستند. هرچه این اقدام بر اساس ملاحظات سرزمینی-جغرافیایی باشد، ایجاد امنیت پایدار تسریع می‌یابد و سبب پیش‌گیری از بحران، گسترش قلمرو مؤثر ملی، کاهش آنتروپی مثبت و در نهایت افزایش بقای ملی می‌شود.

روش: پژوهش حاضر به‌لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نوع، توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری ۱۵ نفر درون‌سازمانی (فرماندهان، کارشناسان و صاحب‌نظران حوزه انتظامی) و ۱۵ نفر بیرون‌سازمانی (مدیران و کارشناسان و صاحب‌نظران حوزه سازمان‌دهی سیاسی فضا) هستند. واحد تحلیل سطوح تقسیمات سیاسی-اداری است و حجم نمونه به‌صورت تمام‌شمار در نظر گرفته شده است. روش نمونه‌گیری مبتنی بر روش گلوله‌پرفی است و به‌منظور تجزیه و تحلیل یافته‌ها از روش‌های فازی-کلامی و آزمون‌های آماری استفاده شده است.

یافته‌ها: تحلیل یافته‌ها در دو سطح انجام می‌گیرد. سطح اول نقش سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی و انتظامی و سطح دوم رتبه‌بندی شاخص‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی است. یافته‌ها نشان داد، میانگین شاخص‌های نمایندگان مجلس، اندیشه‌های راهبردی، واگرایی و هم‌گرایی، تعداد جمعیت و روابط فاصله‌ای از حد متوسط پایین‌تر بوده و دیگر شاخص‌ها از سطح متوسط بالاتر بوده است.

نتایج: شاخص‌های مربوط به تمهیدات حکومتی دارای بیش‌ترین اهمیت در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی-انتظامی بوده و سپس شاخص‌های مربوط به مؤلفه جغرافیای قدرت و حمایت و پس از آن شاخص‌های اداری-قانونی در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی-انتظامی دارای اهمیت است. این میزان اهمیت نشان‌گر این است که سازمان‌دهی سیاسی فضا مبتنی بر روش‌های علمی صورت‌نپذیرفته و تغییرات فضایی هم‌زمان با بحران‌ها و ناآرامی‌ها بر سیاست‌گذاری‌ها و تصمیمات راهبردی در مدیریت سیاسی فضا تأثیر گذاشته است.

کلیدواژه‌ها: سازمان‌دهی سیاسی فضا، پیش‌گیری، بحران‌های امنیتی-انتظامی، استان فارس.

استناددهی (APA): میرشکاران، یحیی (۱۴۰۲). «نقش سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی». *پژوهشنامه جغرافیای انتظامی*، ۱۲(۴۵)، صص ۳۹-۶۶.



امنیت بنیادی‌ترین نیاز هر جامعه و مهم‌ترین عامل دوام زندگی اجتماعی است و روی دیگر سکه ناامنی، بحران است. از جمله مسائل اساسی کشور، بحران‌های طبیعی، امنیتی-سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و عدم توجه به مدیریت بحران و نبود سامانه‌ای جهت برخورد سازمان‌یافته با این بحران‌ها بوده است (امیری و نصرالهی، ۱۴۰۰: ۱۸). اداره سرزمین و چگونگی مدیریت آن از مهم‌ترین امور کشورداری است که باید بر اساس مؤلفه‌های کارآمدی باشد که بتواند به وحدت ملی، امنیت ملی و حفظ تمامیت ارضی کشور منجر شود. به‌همین سبب حکومت‌ها برای اداره قلمرو سرزمینی خود ناگزیرند که کشور را به واحدهای اداری کوچک‌تر تقسیم کنند (میرشکاران، ۱۳۹۲: ۶۴). عمده‌ترین اثرگذاری دولت‌ها در فضای داخلی و به واسطه سازمان‌دهی فضا صورت می‌گیرد، که کیفیت و چگونگی سازمان‌دهی آن، همواره کانون تحولات داخلی کشورها است. اداره عمومی کشور و نهایتاً تسهیل اعمال حاکمیت از طریق سازمان‌دهی سیاسی فضا که مرزبندی برای ارائه هر چه بهتر امکانات، تسهیلات، خدمات عموم (آموزش، بهداشت، انرژی، امکانات رفاهی و امنیت) است صورت می‌گیرد. از این‌رو سازمان‌دهی فضا از مهم‌ترین و مؤثرترین ابزارهای حکومت در آمایش سرزمین است و هدف‌کلی آن در چارچوب آمایش سرزمین تداوم بقای ملی، امنیت ملی و تسهیل توسعه متوازن منطقه‌ای است (احمدی‌پور و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۸۰).

در واقع هدف از تقسیمات کشوری که مورد توجه تمام نظام‌های سیاسی است، تسهیل در ارائه خدمات و امکانات برای مناطق مختلف کشور و هم‌چنین تسهیل حاکمیت دولت تا پایین‌ترین سطح سیاسی در کشور است (راحمی و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۹). شاخص‌های زیادی برای سازمان‌دهی سیاسی فضا عنوان کرده‌اند که اثرگذاری آن‌ها با توجه به ساختار سیاسی کشورها متفاوت است که از جمله آن‌ها می‌توان به تمهیدات حکومتی (اندیشه‌های راهبردی، ضرورت‌های امنیتی، واگرایی و هم‌گرایی، ویژگی‌های سیاسی)، شاخص‌های اداری-قانونی (تعداد جمعیت، همگنی‌ها، روابط فاصله‌ای، تراکم، دسترسی) و جغرافیای

قدرت و حمایت (نیروهای سیاسی، نخبگان محلی و منطقه‌ای، نمایندگان مجلس، نیروهای محلی و منطقه‌ای) اشاره کرد (میرشکاران، ۱۳۹۲: ۶۷).

عدم شناخت و تبیین همه‌جانبه شاخص‌ها و نیز توجه به شاخص‌های کمی و عدم استفاده از شاخص‌های کیفی سازمان‌دهی سیاسی فضا موجود سبب شکل‌گیری عدم تعادل‌های فضایی از قبیل: شکاف‌های توسعه منطقه‌ای، تشدید مرکز پیرامون، دوگانگی فضایی مناطق مرکز و حاشیه‌ای و تفاوت‌ها و نابرابری‌های فضایی، اختلافات مرزی در فضای ملی، بحران‌های سرزمینی (از قبیل کم‌آبی، کاهش منابع آب، بحران در فضاهای شهری، بحران در سیستم‌های حمل‌ونقل، بحران‌های طبیعی) بحران مهاجرت و عدم تعادل در جریان جمعیتی شده است که پیامدهای این نتایج در ساختار فضایی ایران سبب ایجاد بحران و ناامنی‌های منطقه‌ای و کاهش سرمایه اجتماعی و ضعف در قلمرو مؤثر ملی شده است (کریمی‌پور و محمدی، ۱۳۸۸: ۳۷).

پژوهش‌ها نشان می‌دهد سازمان‌دهی سیاسی فضا در ایران عموماً نتیجه فعالیت‌های جغرافیای قدرت و حمایت (نمایندگان مجلس شورای اسلامی، ائمه جماعات، استانداران، گروه‌های مردمی محلی و منطقه‌ای، سازمان‌های اداری محلی - منطقه‌ای و نخبگان محلی) بوده است. آثار نامطلوب چنین رویکردی در سازمان سیاسی فضا سبب افزایش ساختار و تشکیلات دولتی در حوزه سرزمینی شده که سازمان‌دهی سیاسی فضا را به سمت عدم تعادل در کارکرد و ساختار سیاسی فضا کشانده است (میرشکاران، ۱۳۹۲: ۸۹). با توجه به این‌که بحران‌های امنیتی و انتظامی دارای هزینه‌های زیادی برای جامعه و حاکمیت است؛ بهترین روش جهت کاهش هزینه‌ها پیش‌بینی و پیش‌گیری از بحران‌ها است. چرا که هزینه‌ها و تبعات پیش‌بینی و پیش‌گیری بحران بسیار کم‌تر از روش‌های مقابله‌ای با آن است. بررسی‌های به‌عمل‌آمده نشان می‌دهد که پژوهش‌های حوزه سازمان‌دهی سیاسی فضا بیش‌تر به نقش سازمان‌دهی سیاسی فضا در امنیت مرزها و جنبه‌های توسعه آن پرداخته و در خصوص تأثیر سازمان‌دهی سیاسی فضا بر بحران‌های امنیتی و انتظامی تحقیق زیادی صورت نگرفته است. عمده‌ترین علت شکل‌گیری بحران که دارای پیامدهای منفی متعدد و طولانی بوده و بعضی از آن‌ها چندین سال طول



کشیده و تعدادی از آن‌ها هنوز ادامه دارد؛ عدم توجه دولت مردان به مؤلفه‌ها و شاخص‌های علمی سازمان‌دهی سیاسی فضا، استفاده نادرست از شاخص‌های بهینه مدیریت سیاسی فضا و اثرگذاری قدرت‌های محلی-منطقه‌ای^۱ بر فرایند اجرای سازمان‌دهی فضا در این استان است. از این‌رو هدف پژوهش حاضر شناخت نقش سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی - انتظامی است.

پیشینه و مبانی نظری

مرور پیشینه‌های داخلی و خارجی

ذکی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «آسیب‌شناسی مسائل تقسیمات کشوری ایران از منظر سیاسی و امنیتی با رویکرد کمی و کیفی» به شناسایی آسیب‌های تقسیمات کشوری در ایران پرداخته‌اند. نتایج نشان داد آسیب‌ها و ضعف‌های تقسیمات کشوری ایران در سه بُعد جغرافیایی، سیاسی-امنیتی و امنیتی دسته‌بندی می‌شوند.

کاتب و حافظ‌نیا (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر سازمان و مدیریت سیاسی فضا در کشورهای جهان با رویکرد توصیفی-تحلیلی» به دنبال شناسایی وضعیت سطح‌بندی فضایی و شناخت تأثیرات آن پرداخته‌اند. نتایج نشان داد کشورهایی که تغییرات کم‌تری در سازمان‌دهی سیاسی فضای جغرافیایی خود داشته‌اند ثبات و پایداری بیش‌تری در مدیریت سیاسی فضای خود داشته‌اند.

کاظمی‌نیا و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «آسیب‌شناسی وضع موجود تقسیمات کشوری در ایران با نگاه به سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ با رویکردی ترکیبی» به دنبال شناسایی آسیب‌های تقسیمات کشوری در سند چشم‌انداز پرداخته‌اند. نتایج نشان داد در مسیر تحقق امنیت پایدار ۱۹ آسیب مورد شناسایی قرار گرفت.

لطفی (۱۳۹۶) در پژوهشی به عنوان «سازمان‌دهی سیاسی فضا بر اساس

شاخص‌های توسعه پایدار در پراکنش فضایی نابرابری‌های ناحیه‌ای در سه استان خراسان بزرگ» که روش پژوهش به‌صورت توصیفی - تحلیلی است. شاخص‌های مورد بررسی شامل ۳۰ متغیر در بخش‌های بهداشتی درمانی، فرهنگی، اقتصادی، آموزشی و زیرساختی است، که جهت رتبه‌بندی از تکنیک‌های چندمعیاره کوپراس به سطح‌بندی فضایی شهرستان‌های استان‌های خراسان شمالی، رضوی و جنوبی اقدام شده است، یافته‌های پژوهش حاکی از شکاف ملموس نابرابری از لحاظ سهم شاخص‌های توسعه پایدار در سطح شهرستان‌های استان‌های خراسان شمالی، رضوی و جنوبی است.

احمدی‌پور، میرشکاران، هورکاد^۱ (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «سازمان‌دهی سیاسی فضا در ساختار بسیط» که از لحاظ روش، توصیفی - تحلیلی و از نظر نوع، بنیادی - کاربردی بوده، تلاش دارد با رویکردی نظام مند، تقسیمات کشوری را به‌عنوان یک سیستم که بستر و زیربنای ساختار سیاسی (کشور) بوده و حیات و تحرک زیرسیستمی با جریان بر روی آن تداوم می‌یابد را مورد بررسی قرار داده و به ارائه الگوی سازمان‌دهی سیاسی فضا در ساختارهای بسیط (تمرکزگرا) پرداخته است. یافته‌های آن نشان می‌دهد الگوی سیستمی در ساختارهای بسیط به دو شکل تعادل و عدم تعادل فضایی خود را نشان می‌دهد؛ از این‌رو توجه سیستمی به مؤلفه‌ها و شاخصه‌های تأثیرگذار در فرایند سازمان‌دهی باعث شکل‌گیری جریان مداوم و پایدار روابط فضایی شده و سیستم سیاسی کشور را تحکیم می‌کند.

سلیمی (۱۳۹۳) در پژوهش خود با عنوان «شناسایی مؤلفه‌ها و شاخص‌های مدیریت بحران‌های اجتماعی و ارائه الگوی کاربردی انتظامی» با روش تلفیقی کیفی و کمی به جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات پژوهش به‌صورت کتابخانه‌ای و میدانی پرداخته است و به این‌منظور ضمن مطالعه و انجام مصاحبه با ۱۰ نفر از فرماندهان و مسئولین فرماندهی انتظامی خراسان رضوی که در مدیریت ناآرامی‌های ۸۸ مشهد حضور فعال داشته‌اند به‌وسیله پرسش‌نامه ۳۸ پرسشی نظرخواهی شد. مهم‌ترین یافته‌های پژوهش این است که از بین چهار سطح



اصلی مدیریت بحران دو حوزه پیش‌بینی و پیش‌گیری به‌عنوان مهم‌ترین مؤلفه‌ها و در این دو مؤلفه شاخص‌هایی از قبیل کانون‌های جرم‌خیز میزان خسارت احتمالی وارده به سیستم و سازمان، عوامل تهدیدکننده نظام، نظم، امنیت و محل آسایش فردی نیز به‌عنوان عوامل حائز اهمیت تشخیص داده شدند.

احمدی‌پور و جعفرزاده (۱۳۹۳) در پژوهشی با موضوع «تحلیل کارکردی تقسیمات کشوری در اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین با تأکید بر ایران» که به روش توصیفی - تحلیلی بوده و هدف آن این بوده که تقسیمات کشوری چه نقشی در اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین ایفاء می‌کند و عملکرد تقسیمات کشوری در این راستا چه بوده است؟ و یافته‌های آن عبارت است از این که تقسیمات کشوری از سه جهت عمده: ۱- ایجاد یک پایگاه اطلاعاتی، ۲- ایجاد یک مبنا و بستر برای برنامه آمایش، ۳- سازوکارهای اجرای برنامه‌های آمایش از طریق تمرکززدایی می‌تواند در اجرای طرح‌های آمایش سرزمین می‌تواند مؤثر باشد.

حافظنیا و همکاران (۱۳۸۴) در پژوهشی با عنوان «قومیت و سازمان‌دهی سیاسی فضا، مورد مطالعه غرب و شمال غرب ایران» که با استفاده از روش توصیفی تحلیلی و آزمون‌های مختلف آماری انجام پذیرفت. کارکردهای امنیتی سازمان‌دهی سیاسی فضا نه تنها نسبت به گذشته کاهش نیافته است، بلکه با توجه به شرایط جدید محیطی و بین‌المللی افزایش نیز داشته است، از این‌رو می‌توان اذعان کرد که این مؤلفه‌ها در استان‌های کشور به‌ویژه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی از الگوی حاکم بر تقسیمات کشوری اثرپذیری داشته است. این اثرپذیری در مناطق کردنشین به‌ویژه جنوب غربی آذربایجان و کردستان در راستای استحکام امنیت و پایداری ملی کشور عمل کرده ولی در مناطق آذری‌نشین و کردنشین کرمانشاه و ایلام به دلیل هم‌بستگی بیش‌تر مذهبی، از آثار کم‌تری بر خوردار بوده است.

فابیو جیمز پتانی^۱، جین مندیس (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «در جست‌وجوی فضای از دست‌رفته: روند برنامه‌ریزی فضا از طریق یادآوری و تاریخ» به بررسی نقش یادآوری و تاریخ در فرآیند برنامه‌ریزی فضاهای جدید می‌پردازد. با

کشف بازتاب‌های هنری لوفور^۱ در مورد تاریخ، زمان و حافظه، ما تجزیه و تحلیل ارتباطات پردازشی سه‌گانه فضایی خود، یعنی بین لحظات برنامه‌ریزی‌شده و تمرین‌شده را زندگی می‌کنیم. مفهوم فضای از دست‌رفته به درک ما از چگونگی برنامه‌ریزی فضایی از طریق یادآوری سازمانی و کار اجتماعی و فضایی زمانی که فضا و زمان‌های مختلف را در روایت‌های غیر خطی تکرار می‌کند مرتبط است.

چارلز و ولفسون^۲ (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان «پلیس و اعتراضات سیاسی در لیتوانی» را مورد مطالعه قرار داده است. این مقاله به تحلیل نحوه کنترل پلیسی ناآرامی‌های سیاسی پس‌استقلال در لیتوانی می‌پردازد پیشنهاد شده است که واکنش‌های پلیس نشانه‌هایی دال بر افزایش اقتدارگرایی را از خود نشان بدهد که در دوره‌های اخیر این اقتدارگرایی بیش‌تر قابل رویت بوده است. این مقاله افزایش ساختار سلسله‌مراتبی مراکز و نظامی‌گری در امور پلیسی و افزایش جرم‌نگاری ناآرامی‌های عمومی و نیز محدودیت‌سازی و تعدیل در نارضایتی‌های سازمان‌دهی شده‌ای که توسط مقامات هدایت می‌شود را بررسی می‌کند.

رادو سگاتا^۳ (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان «عملکرد اداری سیاسی و تنظیمات مردمی و نقش آن در سازمان‌دهی فضای جغرافیایی مورد مطالعه - رومانی» به نوع‌شناسی شهرک‌سازی‌های انسانی به واسطه مدلی سیاسی می‌پردازد. از دیدگاه فوق، تلاش شده که یک مدل مطلوب برای اداره و سازمان‌دهی سرزمین رومانی از طریق کاهش فاصله بین شهروندان و مسئولین و ظرفیت‌های موجود برای نقش‌پذیری فضایی صورت گیرد. تفاوت این پژوهش با پژوهش‌های گفته‌شده که به عبارتی نوآوری آن نیز محسوب می‌شود؛ نقش سازمان‌دهی سیاسی فضا در حوزه پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی - انتظامی است که به‌طور کلی در هیچ‌کدام از پیشینه‌های گفته‌شده به آن پرداخته نشده است.

ادبیات نظری

سازمان‌دهی سیاسی فضا در قالب تقسیمات کشوری اصلی‌ترین رکن مدیریت

3-Henry Lefebvre

4- Charles. & Woolfson

5-Radu Săgeatâa



سیاسی و توزیع فضایی قدرت در ساختار سرزمین است. تصمیم‌گیری‌های مرتبط با فضای جغرافیایی کشور می‌تواند از بُعد امنیت داخلی بسیار اثرگذار باشد؛ به این شرح که تصمیم‌های نادرست از آن جهت که ممکن است هم‌گرایی ملی را کاهش دهد یا به واگرایی‌ها در مناطق مختلف منجر شود، در امنیت ملی مورد توجه است. آثار این نوع تصمیم‌ها همانند ایجاد قطب‌های رقیب در منطقه، خشونت و آشوب‌های اعتراض‌آمیز، تقاضای فزاینده برای استفاده بیش‌تر از منابع، کاهش مشارکت‌های مردمی در امور محلی، تشدید هم‌گرایی افراطی قومی و مذهبی و... به نوعی ممکن است پیامدهای امنیتی برای کشور در سطح داخلی داشته باشند و حتی در سیاست‌های خارجی نیز مؤثر واقع شوند. در واقع، تقسیمات کشوری به‌عنوان مهم‌ترین و گسترده‌ترین ابزار سازمان‌دهی سیاسی فضای کشور، با توجه به چگونگی اجرای آن، دو عملکرد متفاوت را در تقلیل و از بین بردن یا گسترش و افزایش آسیب‌پذیری‌های ملی و تهدیدهای داخلی ایفاء می‌کند (غلامی و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۱).

تقسیمات کشوری به‌عنوان یکی از ابزارهای سلسله‌مراتبی اداری-سیاسی در تقسیم هر کشور به واحدهای کوچک تر برای اداره آسان آن و تأمین امنیت و بهبود اوضاع اجتماعی و اقتصادی است. این تقسیم‌بندی گاه بر مبنای تاریخ و فرهنگ، اوضاع جغرافیایی و جمعیت و گاه بر حسب ملاحظات سیاسی صورت می‌پذیرد. هدف کلی تقسیمات کشوری تهیه چارچوبی مناسب برای تداوم بقای ملی، امنیت ملی و تسهیل توسعه متوازن منطقه‌ای است. کارکرد دو وجهی تقسیمات کشوری به‌گونه‌ای است که از یک‌سو بتواند با توجه به نیاز مناطق خدمات و امکانات را در اختیار سکنه نواحی سیاسی قرار دهد و از سوی دیگر تا پایین‌ترین سطوح با حضور نماینده عالی دولت، حاکمیت را تسهیل و تحکیم کند. در این راستا علاوه بر این دو نقش وظیفه اصلی تقسیمات کشوری تأمین بستر و زمینه‌ای مناسب جهت تأمین و پایداری امنیت ملی، منطقه‌ای و محلی است. پایداری امنیت ملی تضمین‌کننده بقای کشور است. با کمی دقت در تقسیمات کشوری ملاحظه می‌شود که مسائل سیاسی، اداری و نظامی هدف اصلی بوده‌اند که در طول قرن‌ها در ایران، تقسیمات کشوری بر مبنای مسایلی

سیاسی و با هدف اداره آن نسبت به جمع‌آوری مالیات و مسائل نظامی بوده است. هر نوع تقسیم سیاسی سرزمین ملی می‌بایست با هدف پایداری و غیر قابل دگرگونی و دائمی دولت - کشور که بقای ملی است سازگاری و تناسب داشته باشد. بقای ملی خود در گرو امنیت ملی است (کریمی‌پور، ۱۳۸۸: ۹).

ناحیه‌بندی باید بر اساس قانون و ملاک‌های شناخته شده باشد، اما در مواردی تغییرات صورت گرفته در تقسیمات کشوری صرفاً متأثر از نظامی سامان‌مند و بر پایه شاخص‌هایی منطقی که به‌وسیله دولت و مجلس‌ها تهیه، تنظیم، تصویب و اجرا می‌شود، نبوده و عوامل پنهان و دور از دسترس و یا عوامل غیر رسمی در چنین ترتیباتی دخالت می‌کنند که از اهمیت بالایی برخوردارند. تقسیمات اداری سیاسی کنونی با پرکردن حفره‌های قومی - مذهبی کشور، کارکرد مؤثری در تداوم وحدت ملی داشته است. تقسیمات کشوری کنونی تا سرحد امکان با ایجاد تعادل‌های مذهبی قومی در استان‌های مرزی، از غلبه یک اکثریت قومی یا مذهبی در استان‌های مرزی جلوگیری کرده است. چشم‌انداز مذهبی و قومی استان‌های هرمزگان، خوزستان، کرمانشاه، آذربایجان غربی، گلستان و سیستان و بلوچستان به‌خوبی حاکی از چنین موقعیتی است. علاوه بر این ایجاد تعادل‌های زبانی قومی در مورد استان‌های مرزی کاملاً مدنظر بوده است و با وجود آن که خوزستان به همراه ایلام همگن‌ترین استان به‌لحاظ مذهبی است، طراحان تقسیمات کشوری به اعتبار ترکیب زبانی در خوزستان به‌وجود آورده‌اند. این موقعیت البته با نسبت‌های متفاوتی در استان‌های سیستان و بلوچستان، آذربایجان غربی، گلستان و کردستان نیز تا حدودی رعایت شده است. نتیجه چنین تمهیداتی علاوه بر برقراری ثبات، امنیت ملی و در نتیجه وحدت ملی افزایش شعاع قلمرو ملی و حکومتی از طریق کاهش توان نیروی واگرایی بوده و آنچه در این ارتباط جالب توجه است، ایجاد حایل‌های استانی با جمعیت هم‌گرا در اطراف نواحی واگرای سنتی است. به‌طور کلی هدف از تقسیمات کشوری که مورد توجه نظام‌های سیاسی است، تأمین خدمات و امکانات در سرزمین و آسان کردن حاکمیت دولت تا پایین‌ترین سطح سیاسی در پهنه کشور است. برای رسیدن به این هدف، نظام تقسیمات کشوری باید به‌گونه‌ای کارآمد طراحی شود تا کم‌ترین تنش و بیش‌ترین هماهنگی و



همکاری دوسویه را در منطقه ها و بین سرزمین های هم جوار کشور ایجاد کند و زمینه لازم برای توسعه منطقه ای فراهم آورد.

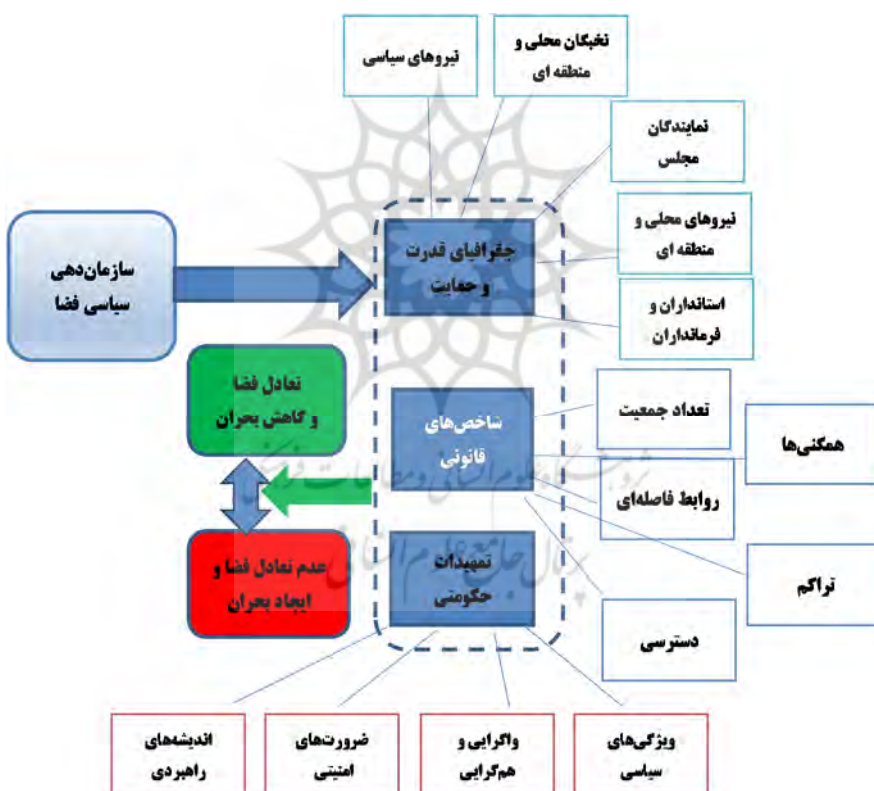
چارچوب نظری

سازمان دهی سیاسی فضا با بهره گیری از سه مؤلفه کلی جغرافیای قدرت و حمایت، شاخص های قانونی و تمهیدات حکومتی مانعی بر سر راه بحران های امنیتی می شود. در واقع سازمان دهی سیاسی فضا با سه مؤلفه ای که مطرح شد، به نوعی شرایطی فراهم می کند که تعادل فضا ایجاد شده و در نهایت کاهش بحران ها را منجر می شود. ناحیه بندی باید بر اساس قانون و ملاک های شناخته شده باشد، اما در مواردی تغییرات صورت گرفته در تقسیمات کشوری صرفاً متأثر از نظامی غیر سامان مند و بر پایه شاخص هایی غیر منطقی و دور از دسترس است که از اهمیت بالایی برخوردارند. به شکلی کلی تر رخنه و نفوذ عوامل غیر رسمی و فراقانونی به واسطه نفوذ و اقتدار که فرصت مانور در تصمیم گیری های حکمت را دارند، تابعی از جغرافیای قدرت هستند. جغرافیای قدرت در تمامی زمینه های جغرافیایی در ساختار قدرت با استفاده از جغرافیای حمایت به بهره برداری در جهت منافع خویش و یا جغرافیای حمایت با استفاده از جغرافیای قدرت به تلاش در جهت دستیابی به خواست های خود می پردازند. در این راستا نقش حمایت های محلی و منطقه ای در جهت نتیجه گیری امر مطلوب که به دنبال استفاده از امکانات جغرافیای قدرت در دستیابی به خواسته های خود هستند، تابعی از جغرافیای حمایت است. در تغییرات سلسله مراتبی اداری و سطوح تقسیماتی ایران نمایندگان مجلس شورای اسلامی، ائمه جماعات و استانداران را می توان نیروها و عوامل موجود در جغرافیای قدرت و حرکات و جنبش های محلی و منطقه ای در زمینه خواست این تغییرات را در جغرافیای حمایت مورد بررسی قرار داد (احمدی پور و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۶).

شاخص های جغرافیای قدرت و حمایت شامل نیروهای سیاسی، نخبگان محلی و منطقه ای، نمایندگان مجلس، نیروهای محلی و منطقه ای و استانداران و فرمانداران می شود. هر سیستم سیاسی مبتنی بر اهداف خود و منافع ملی مورد تأیید سیستم، تمهیدات کلی که شامل اندیشه های راهبردی، ضرورت های امنیتی، واگرایی و هم گرایی و ویژگی های سیاسی است را در نظر می گیرد (میرشکاران، -

۱۳۹۳: ۴۸). شاخص‌های مورد بررسی در مؤلفه تمهیدات حکومتی سطوح بالای حاکمیتی را در بر می‌گیرد و برخلاف مؤلفه جغرافیای قدرت و حمایت نگاهی کلان و فارغ از روابط سیاست‌زده است. تمهیدات حکومتی در سازمان‌دهی سیاسی فضا به‌نحوی منجر به تعادل ناحیه‌ای در کشور شده و در تقسیمات سیاسی فضا به‌جای تصمیمات بدون پشتوانه سیاسی و علمی بیش‌تر بر منافع کشور تأکید دارد. شاخص‌های قانونی شامل تعداد جمعیت، همگنی‌ها، روابط فاصله‌ای، تراکم و فاصله می‌شود و بیش‌تر بر شاخص‌هایی تأکید دارد که بار سیاسی کم‌تری داشته و بر اساس ویژگی‌های جغرافیایی فضا است.

مدل نظری



شکل شماره ۱: مدل نظری پژوهش



روش پژوهش

پژوهش حاضر در زمره مطالعات کاربردی و از نوع توصیفی-تحلیلی بوده است. در روش توصیفی با استفاده از اطلاعات و داده‌های کتابخانه‌ای و میدانی، داده‌ها و اطلاعات تقسیمات سیاسی-اداری کشور مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در روش تحلیلی (تجزیه و تحلیل آماری) نیز با توجه به فرضیه‌های و متغیرهای مورد نظر، شاخص‌هایی با متغیر و معرف‌ها در نظر گرفته شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. جامعه آماری، ۱۵ نفر درون‌سازمانی (فرماندهان و رؤسا و کارشناسان و صاحب‌نظران حوزه انتظامی) و ۱۵ نفر برون‌سازمانی (مدیران و کارشناسان و صاحب‌نظران حوزه سازمان‌دهی سیاسی فضا) هستند. حجم نمونه به صورت تمام‌شمار در نظر گرفته شده است و روش نمونه‌گیری مبتنی بر روش گلوله‌برفی است. یافته‌های پژوهش از طریق روش‌های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. در بخش میدانی ابتدا پس از جمع‌آوری اطلاعات به صورت پرسش‌نامه به توصیف و تبیین وضع موجود پاسخ‌های جامعه نمونه پرداخته شده است. آن‌گاه در بخش تحلیلی ضمن برقراری ارتباط میان مؤلفه‌های اصلی پژوهش که در قالب فرضیه‌های پژوهش مطرح بود؛ اقدام به آزمون فرضیه‌ها شده است. آزمون فرضیه‌ها نیز با استفاده از روش‌های MCDM و فازی کلامی صورت می‌پذیرد. داده‌های جمع‌آوری شده پژوهش از طریق دو روش برای سنجش پرسش‌های پرسش‌نامه از آمار توصیفی شامل فراوانی، درصد، میانگین استفاده کرده و برای تحلیل آزمون متغیرها از آمار استنباطی (ضرایب هم‌بستگی و یا از تی دو جامعه مستقل) استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

بحران‌ها در انواع و اقسام گوناگون در حوزه مأموریت نیروی انتظامی است و همواره تأثیرات مهمی بر جامعه دارند. به استناد ماده چهار قانون تشکیل فراجا نگهبانی و پاسداری از دستاوردهای انقلاب اسلامی، استقرار نظم امنیت و تأمین آسایش عمومی و فردی از اهداف نیروی انتظامی است. بر این اساس در معنای

عینی، بحران انتظامی عبارت از وضعیتی است که اهداف موصوف مورد تهدید واقع شوند و می‌توان گفت که تهدید علیه این اهداف، ابعاد اصلی بحران انتظامی را تشکیل می‌دهند و از طرفی ایجاد آرامش و نظم عمومی، پیش‌گیری از وقوع جرم و تثبیت حاکمیت قانون و مقررات در جامعه را می‌توان به‌عنوان شاخص‌های کلی امنیت عمومی نام برد که برقراری این شاخص‌ها با پیش‌گیری از این تهدیدات مؤثر واقع می‌شود. تهدیدات علیه آسایش عمومی و فردی که شاید در اثر سامان‌دهی مدیریت سیاسی فضا که مورد نظر بخشی از جامعه نباشد، ایجاد شود شامل موارد ذیل است (بیات و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۴).

جدول شماره ۱: تهدیدات و چالش‌ها علیه امنیت ملی

تهدیدات علیه آسایش و امنیت عمومی
شورش
اغتشاش
برقراری اجتماعات غیرقانونی
برهم‌زدن اجتماعات قانونی
ورود و خروج و اقامت غیرمجاز
نگهداری سلاح و مهمات

به‌منظور دستیابی به هدف اصلی پژوهش که شناسایی نقش سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی-انتظامی است و هم‌چنین پاسخ به پرسش‌های پژوهش، از دیدگاه ۳۰ متخصص بهره‌برده شده است که ۱۵ نفر از آن‌ها متخصصین درون‌سازمانی و ۱۵ نفر دیگر برون‌سازمانی بوده‌اند. در این راستا تحلیل در دو سطح انجام گرفته است. سطح اول نقش سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی و انتظامی در استان فارس و سطح دوم رتبه‌بندی شاخص‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی است. در سطح اول تحلیل پرسش‌های مطرح شده مبتنی بر مؤلفه‌ها و شاخص‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا است که متخصصین پاسخ داده‌اند که هرکدام از این شاخص‌ها در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی-انتظامی در استان فارس تا چه میزان نقش داشته است. جدول شماره یک میانگین پاسخ‌های متخصصین را نشان می‌دهد.



جدول شماره ۲: میانگین نقش سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی

مؤلفه	شاخص	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	میانگین
جغرافیای قدرت و حمایت	نیروهای سیاسی	۹	۴	۷	۴	۶	۳/۲
		۳۰/۰	۱۳/۳	۲۳/۳	۱۳/۳	۲۰/۰	
	نخبگان محلی و منطقه‌ای	۷	۹	۷	۳	۴	۳/۴
		۲۳/۳۳	۳۰/۰	۲۳/۳۳	۱۰/۰	۱۳/۳۳	
	نمایندگان مجلس	۳	۵	۹	۷	۶	۲/۷۳
		۱۰/۰	۱۶/۶۷	۳۰/۰	۲۳/۳۳	۲۰/۰	
تمهیدات حکومتی	نیروهای محلی و منطقه‌ای	۸	۶	۵	۷	۴	۳/۶۳
		۲۶/۶۷	۲۰/۰	۱۶/۶۷	۲۳/۳۳	۱۳/۳۳	
	استانداران و فرمانداران	۷	۵	۶	۱۰	۲	۳/۱۶
		۲۳/۳۳	۱۶/۶۷	۲۰/۰	۳۳/۳۳	۶/۶۷	
	اندیشه‌های راهبردی	۴	۸	۲	۹	۷	۲/۷۶
		۱۳/۳۳	۲۶/۶۷	۶/۶۷	۳۰/۰	۲۳/۳۳	
شاخص‌های اداری - قانونی	ضرورت‌های امنیتی	۸	۲	۹	۸	۳	۳/۱۳
		۲۶/۶۷	۶/۶۷	۳۰/۰	۲۶/۶۷	۱۰/۰	
	واگرایی و هم‌گرایی	۷	۴	۶	۵	۸	۲/۹۰
		۲۳/۳۳	۱۳/۳۳	۲۰/۰	۱۶/۶۷	۲۶/۶۷	
	ویژگی‌های سیاسی	۶	۶	۸	۷	۳	۳/۱۶
		۲۰/۰	۲۰/۰	۲۶/۶۷	۲۳/۳۳	۱۰/۰	
	تعداد جمعیت	۳	۷	۵	۶	۹	۲/۶۳
		۱۰/۰	۲۳/۳۳	۱۶/۶۷	۲۰/۰	۳۰/۰	
	همگنی‌ها	۸	۴	۱۰	۵	۳	۳/۳۰
		۲۶/۶۷	۱۳/۳۳	۳۳/۳۳	۱۶/۶۷	۱۰/۰	
	روابط فاصله‌ای	۵	۶	۵	۸	۶	۲/۸۶
		۱۶/۶۷	۲۰/۰	۱۶/۶۷	۲۶/۶۷	۲۰/۰	
	تراکم	۷	۶	۷	۵	۵	۳/۱۶
		۲۳/۳۳	۲۰/۰	۲۳/۳۳	۱۶/۶۷	۱۶/۶۷	
	دسترسی	۶	۷	۵	۹	۳	۳/۱۳
		۲۰/۰	۲۳/۳۳	۱۶/۶۷	۳۰/۰	۱۰/۰	

با توجه به میانگین پاسخ متخصصین با بهره‌گیری از آزمون تی-تک نمونه‌ای وضعیت پاسخ متخصصین تحلیل شد. هدف از این آزمون این است که

معناداری تفاوت میانگین‌ها از میانگین مفروض که حد متوسط بوده مشخص شود. این آزمون برای هر کدام از شاخص‌ها به صورت جداگانه صورت پذیرفته تا وضعیت هر کدام از شاخص‌ها نسبت به وضعیت متوسط مشخص شود.

جدول شماره ۳: نتایج تی‌تک نمونه‌ای شاخص‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا

One-Sample Test						
Test Value = 3						
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t	
Upper	Lower					
۰/۷۶۶۷	-۰/۳۶۶۷	۰/۲۰۰۰۰	۰/۴۷۶	۲۹	۰/۷۲۲	نیروهای سیاسی
۰/۸۹۶۲	-۰/۰۹۶۲	۰/۴۰۰۰۰	۰/۱۱۰	۲۹	۱/۶۴۹	نخبگان محلی و منطقه‌ای
۰/۲۰۲۹	-۰/۷۳۶۳	-۰/۲۶۶۶۷	۰/۲۵۵	۲۹	-۱/۱۶۱	نمایندگان مجلس
۱/۰۵۴۹	۰/۲۱۱۷	۰/۶۳۳۳۳	۰/۰۰۵	۲۹	۳/۰۷۲	نیروهای محلی و منطقه‌ای
۰/۶۵۷۸	-۰/۳۲۴۵	۰/۱۶۶۶۷	۰/۴۹۳	۲۹	۰/۶۹۴	استانداران و فرمانداران
۰/۳۰۰۹	-۰/۷۶۷۶	۰/۲۳۳۳۳	۰/۳۷۹	۲۹	-۰/۸۹۳	اندیشه‌های راهبردی
۰/۶۴۰۴	-۰/۳۷۳۷	۰/۱۳۳۳۳	۰/۵۹۵	۲۹	۰/۵۳۹	ضرورت‌های امنیتی
۰/۴۷۴۷	۰/۶۷۴۷	-۰/۱۰۰۰۰	۰/۷۲۵	۲۹	-۰/۳۵۶	واگرایی و هم‌گرایی
۰/۶۴۷۹	-۰/۳۱۴۶	۰/۱۶۶۶۷	۰/۴۸۴	۲۹	۰/۷۰۸	ویژگی‌های سیاسی
۰/۱۵۶۷	-۰/۸۹۰۰	-۰/۳۶۶۶۷	۰/۱۶۳	۲۹	-۱/۴۳۳	تعداد جمعیت
۰/۷۹۱۸	-۰/۱۹۱۸	۰/۳۰۰۰۰	۰/۲۲۲	۲۹	۱/۲۴۸	همگنی‌ها
۰/۳۹۲۳	-۰/۶۵۹۰	-۰/۱۳۳۳۳	۰/۶۰۸	۲۹	-۰/۵۱۹	روابط فاصله‌ای
۰/۶۹۵۵	-۰/۳۶۲۲	۰/۱۶۶۶۷	۰/۵۲۴	۲۹	۰/۶۴۵	تراکم
۰/۶۳۰۸	-۰/۳۶۴۱	۰/۱۳۳۳۳	۰/۵۸۸	۲۹	۰/۵۴۸	دسترسی

از کل شاخص‌های پژوهش میانگین شاخص‌های، نمایندگان مجلس، اندیشه‌های راهبردی، واگرایی و هم‌گرایی، تعداد جمعیت و روابط فاصله‌ای از حد متوسط پایین‌تر بوده و دیگر شاخص‌ها از سطح متوسط بالاتر بوده است. نزدیکی میانگین به حد متوسط به حدی بوده است که به‌جز نقش نیروهای محلی و منطقه‌ای تفاوت معناداری بین میانگین شاخص‌ها با حد متوسط وجود ندارد و این تفاوت بسیار کم بوده است. با توجه به معنادار نبودن تفاوت‌های شاخص‌ها از میانگین مفروض در تحلیل مورد نظر به اندازه میانگین شاخص‌ها اکتفاء شده است.



پس از تحلیل شاخص ها به تحلیل مؤلفه های پژوهش که شامل سه مؤلفه کلی جغرافیای قدرت و حمایت، تمهیدات حکومتی و شاخص های اداری- قانونی بوده پرداخته شده است. هدف از این بخش این است که وضعیت هر کدام از شاخص ها به صورت کلی از دیدگاه متخصصین بررسی و تحلیل شود که نقش هر کدام از مؤلفه ها در پیش گیری از بحران های امنیتی- انتظامی در استان فارس تا چه میزان بوده است.

جدول شماره ۴: نتایج تی تک نمونه ای مؤلفه های کلی سازمان دهی سیاسی فضا

One-Sample Statistics				
Std. Error Mean	Std. Deviation	Mean	N	
۰/۲۲۲۵۷	۱/۲۱۹۰۸	۳/۲۲۶۷	۳۰	جغرافیای قدرت و حمایت
۰/۲۵۰۴۳	۱/۳۷۱۶۴	۲/۹۹۱۷	۳۰	تمهیدات حکومتی
۰/۲۴۵۱۱	۱/۳۴۲۵۱	۳/۰۲۰۰	۳۰	شاخص های قانونی

وضعیت میانگین مؤلفه ها نشان می دهد که دو مؤلفه کلی جغرافیای قدرت و حمایت و شاخص های اداری- قانونی میانگین بیش تر از حد متوسط دارند و تمهیدات حکومتی نیز میانگین نزدیک به حد متوسط دارد که فاصله آن از حد متوسط بسیار کم است.

جدول شماره ۵: نتایج تی تک نمونه ای معناداری میانگین نظرات متخصصین درون و برون سازمانی

One-Sample Test					
Test Value = 3					
95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t
Upper	Lower				
۰/۶۸۱۹	-۰/۲۲۸۵	۰/۲۲۶۶۷	۰/۳۱۷	۲۹	۱/۰۱۸
۰/۵۰۳۸	-۰/۵۲۰۵	-۰/۰۰۸۳۳	۰/۹۷۴	۲۹	-۰/۰۳۳
۰/۵۲۱۳	-۰/۴۸۱۳	۰/۰۲۰۰۰	۰/۹۳۶	۲۹	۰/۰۸۲

آزمون تی تک نمونه ای نیز نشان می دهد که تفاوت از سطح متوسط معنادار نبوده که نشان از نزدیکی بسیار زیاد میانگین به حد متوسط دارد. می توان

به‌صورت کلی این چنین تحلیل کرد که متخصصین نظر به نقش در حد متوسط مؤلفه‌های مورد نظر در سامان‌دهی سیاسی فضا در استان فارس دارند.

با توجه به این که پاسخ‌گویان از دو سطح درون‌سازمانی و برون‌سازمانی انتخاب شده‌اند، این‌که تفاوتی بین نظرات متخصصین درون‌سازمانی و برون‌سازمانی مطرح بوده است نیز مورد تحلیل قرار گرفته است تا مشخص شود که نظر متخصصین درون‌سازمانی و برون‌سازمانی در مورد نقش مؤلفه‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا در امنیت انتظامی استان فارس متفاوت بوده یا خیر؟ بدین‌جهت از آزمون یومن ویتنی برای دو گروه مستقل استفاده شده که نتایج آن در ذیل اشاره می‌شود. ابتدا تفاوت میانگین بین دو گروه را بررسی کرده‌ایم که اندازه میانگین هر کدام از گروه‌ها را مشخص کرده‌ایم که تفاوت ظاهری نظرات متخصصین را نشان دهیم.

جدول شماره ۶: بررسی میانگین نظرات متخصصین درون و برون‌سازمانی

Group Statistics					
Std. Error Mean	Std. Deviation	Mean	N	Daron bron	
۰/۲۶۴۶۶	۱/۰۲۵۰۲	۲/۶۴۶۷	۱۵	درون‌سازمانی	جغرافیای قدرت و حمایت
۰/۲۸۹۴۱	۱/۱۲۰۸۸	۳/۸۲۶۷	۱۵	برون‌سازمانی	
۰/۲۹۹۴۷	۱/۱۵۹۸۴	۲/۴۱۶۷	۱۵	درون‌سازمانی	تمهیدات حکومتی
۰/۳۵۰۵۷	۱/۳۵۷۷۴	۳/۵۶۶۷	۱۵	برون‌سازمانی	
۰/۳۰۱۲۴	۱/۱۶۶۶۸	۲/۴۴۰۰	۱۵	درون‌سازمانی	شاخص‌های قانونی
۰/۳۳۱۸۱	۱/۲۸۵۰۸	۳/۶۰۰۰	۱۵	برون‌سازمانی	

طبق میزان میانگین جداگانه برای متخصصین درون‌سازمانی و برون‌سازمانی، در مؤلفه جغرافیای قدرت و حمایت، متخصصین درون‌سازمانی نقش کم‌تری را نسبت به متخصصین برون‌سازمانی برای این مؤلفه در نظر گرفته‌اند. به عبارت دیگر متخصصین درون‌سازمانی نسبت به متخصصین برون‌سازمانی نقش کم‌تری برای مؤلفه جغرافیای قدرت و حمایت در ایجاد امنیت انتظامی قائل بوده‌اند. در مورد مؤلفه تمهیدات حکومتی نیز متخصصین برون‌سازمانی میانگین بیش‌تری نسبت به متخصصین درون‌سازمانی به این مؤلفه اختصاص داده‌اند. در مورد مؤلفه شاخص‌های قانونی نیز به صورت کلی



متخصصین درون سازمانی نقش کمتری نسبت به متخصصین برون‌سازمانی به این مؤلفه داده‌اند. به نظر می‌رسد با توجه به نتایج به‌دست‌آمده با توجه به این که متخصصین درون‌سازمانی از نزدیک و واقع‌گرایانه با مسائل امنیت انتظامی درگیر بوده به اندازه و نقش واقعی این مؤلفه‌ها تأکید داشته‌اند و این در صورتی است که متخصصین برون‌سازمانی که بیش‌تر به‌صورت نظری به بررسی این مؤلفه‌ها می‌پردازند نقش خیلی بیش‌تری از این مؤلفه انتظار دارند که نیاز به بومی‌سازی و واقعی‌سازی این مؤلفه‌ها برای استان‌های کشور ایران مشهود است. در ادامه آزمون یومن ویتنی برای تأیید تفاوت بین گروه‌ها اعمال شده است که نتایج آن در ادامه گفته می‌شود.

جدول شماره ۷: رتبه میانگین مؤلفه‌های پژوهش در دو گروه درون‌سازمانی و برون‌سازمانی

Ranks				
Sum of Ranks	Mean Rank	N	Daron bron	
۱۷۰/۰۰	۱۱/۳۳	۱۵	درون‌سازمانی	جغرافیای قدرت و حمایت
۲۹۵/۰۰	۱۹/۶۷	۱۵	برون‌سازمانی	
		۳۰	کل	
۱۷۷/۰۰	۱۱/۸۰	۱۵	درون‌سازمانی	تمهیدات حکومتی
۲۸۸/۰۰	۱۹/۲۰	۱۵	برون‌سازمانی	
		۳۰	کل	
۱۷۶/۵۰	۱۱/۷۷	۱۵	درون‌سازمانی	شاخص‌های قانونی
۲۸۸/۵۰	۱۹/۲۳	۱۵	برون‌سازمانی	
		۳۰	کل	

طبق نتایج آزمون یومن ویتنی امتیاز میانگین گروه‌ها بر اساس جدول شماره هفت گفته شده است. طبق عدد رتبه میانگین، امتیازی که متخصصین برون‌سازمانی به مؤلفه‌های سامان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیت انتظامی داده‌اند از امتیازی که متخصصین درون‌سازمانی به این مؤلفه‌ها داده‌اند، بیش‌تر بوده است.

جدول شماره ۸: نتیجه آزمون یومن ویتنی

Test Statistics			
gh	tam	geo	
۵۶/۵۰۰	۵۷/۰۰۰	۵۰/۰۰۰	Mann-Whitney U
۱۷۶/۵۰۰	۱۷۷/۰۰۰	۱۷۰/۰۰۰	Wilcoxon W

Test Statistics			
gh	tam	geo	Z
-۲/۳۲۷	-۲/۳۱۱	-۲/۶۰۲	
۰/۰۲۰	۰/۰۲۱	۰/۰۰۹	Asymp. Sig. (2-tailed)
۰/۰۱۹ ^b	۰/۰۲۱ ^b	۰/۰۰۹ ^b	Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]
a. Grouping Variable: daronbron			
b. Not corrected for ties.			

طبق نتایج آزمون یومن ویتنی تفاوت بین امتیازی که متخصصین درون‌سازمانی با متخصصین برون‌سازمانی داده‌اند معنادار بوده و در سطح ۹۵ درصد مورد تأیید قرار می‌گیرد. به عبارت ساده‌تر بین نظر متخصصین درون‌سازمانی و متخصصین برون‌سازمانی در نقش مؤلفه‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی تفاوت معنادار وجود دارد. در راستای تأیید این مسئله که میانگین نظر متخصصین در زمینه مؤلفه‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی متفاوت بوده است و هم‌چنین پاسخ به این پرسش که کدام‌یک از عوامل از میانگین رتبه مناسب‌تری نسبت به دیگر مؤلفه‌ها برخوردار هستند، از آزمون فریدمن استفاده شده است. علت استفاده از آزمون فریدمن رتبه‌بندی مؤلفه‌های تعیین‌کننده در سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی است.

جدول شماره ۹: رتبه‌بندی مؤلفه‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا منتج از آزمون فریدمن

Ranks	
Mean Rank	
۲/۶۷	جغرافیای قدرت و حمایت
۱/۵۷	تمهیدات حکومتی
۱/۷۷	شاخص‌های قانونی
Test Statistics ^a	
۳۰	N
۲۶/۸۷۰	Chi-Square
۲	df
۰/۰۰۰	Asymp. Sig.
a. Friedman Test	



نتایج آزمون فریدمن طبق جدول دوم نشان می‌دهد که نظر پاسخ‌گویان در مورد مؤلفه‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا، با استناد به مقدار آزمون Chi-square (۲۶/۸۷۰) که در سطح خطای ۰/۰۵ معنی‌دار است، باید گفت که به‌لحاظ آماری با اطمینان ۰/۹۵ میزان میانگین پاسخ‌گویان به مؤلفه‌های سامان‌دهی سیاسی فضا در استان فارس متفاوت است. آزمون فریدمن علاوه‌بر معنی‌داری تفاوت یا عدم تفاوت میانگین رتبه نظر پاسخ‌گویان، به اولویت‌بندی میزان مؤلفه‌ها سامان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی می‌پردازد. به‌عبارتی این آزمون نشان می‌دهد که نظر پاسخ‌گویان نسبت به مؤلفه‌های سامان‌دهی سیاسی فضا به چه صورت است. طبق جدول رتبه‌بندی، جغرافیای قدرت و حمایت از بیش‌ترین امتیاز و شاخص‌های قانونی و تمهیدات حکومتی بعد از این مؤلفه قرار می‌گیرند.

رتبه‌بندی شاخص‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی

در راستای دستیابی به این هدف که کدام‌یک از شاخص‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا نقش مهم‌تری در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی - انتظامی دارا هستند از روش فازی کلامی استفاده شده است. این بار از متخصصین خواسته شده فارغ از وضعیت موجود مهم‌ترین شاخص‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی را تعیین کنند. برای تعیین اهمیت شاخص‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا در راستای پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی بر مبنای نظر متخصصین از روش فازی کلامی استفاده شده است.

جدول شماره ۱۰: شاخص‌های سامان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی

شماره	شاخص
۱	نیروهای سیاسی
۲	نخبگان محلی و منطقه‌ای
۳	نمایندگان مجلس
۴	نیروهای محلی و منطقه‌ای
۵	استانداران و فرمانداران

شماره	شاخص
۶	اندیشه‌های راهبردی
۷	ضرورت‌های امنیتی
۸	واگرایی و هم‌گرایی
۹	ویژگی‌های سیاسی
۱۰	تعداد جمعیت
۱۱	همگنی‌ها
۱۲	روابط فاصله‌ای
۱۳	تراکم
۱۴	دسترسی

شاخص‌های گفته‌شده توسط متخصصین امتیازدهی شده تا اثر و اهمیت هر کدام سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیت انتظامی مشخص شود. به‌منظور انجام این پژوهش از نظرات ۳۰ کارشناس متخصص بهره گرفته شده است. جدول شماره یازده ترکیب زمینه تخصصی پاسخ‌گویان را نشان می‌دهد.

جدول شماره ۱۱: ویژگی‌های توصیفی پاسخ‌گویان

درصد فراوانی	فراوانی	متغیر	
٪۱۰/۷۱	۵	زن	جنسیت
٪۸۹/۲۹	۲۵	مرد	
٪۷/۱۴	۴	کارشناسی	میزان تحصیلات
٪۳۵/۱	۷	کارشناسی ارشد	
٪۶۷/۸۵	۱۹	دکتری	
٪۱۷/۷۴	۵	حوزه تقسیمات	تخصص
٪۲۵/۱	۱۰	حوزه دانشگاهی	
٪۵۷/۱۴	۱۵	حوزه امنیتی - انتظامی	
۳۰ نفر			تعداد کل

در راستای پیاده‌سازی مدل، در نرم‌افزار اکسل فرمول‌نویسی بر اساس مدل فازی کلامی صورت پذیرفت و نتایج پاسخ‌نخبگان وارد نرم‌افزار شد. پرسش‌نامه در یک طیف ۵ تایی طراحی شد که جدول شماره دوازده اعداد فازی مربوط به هر کدام از گزینه‌ها را بیان می‌کند.



جدول شماره ۱۲: متغیرهای کلامی و اعداد فازی

تعریف	اعداد دوزنقه‌ای معادل
خیلی مؤثر	(۰, ۸, ۰, ۹, ۱, ۱)
مؤثر	(۰, ۵, ۰, ۶, ۰, ۷, ۰, ۸)
متوسط	(۰, ۴, ۰, ۵, ۰, ۵, ۰, ۶)
کم اثر	(۰, ۲, ۰, ۳, ۰, ۴, ۰, ۵)
بی تأثیر	(۰, ۰, ۰, ۱, ۰, ۲)

پس از ایجاد ماتریس پاسخ‌ها، از آن جایی که ارزیابی خبرگان با توجه به تجارب، دانش و بینش آن‌ها متفاوت است در این مطالعه، روش نمره وسط برای تلفیق نظرات خبرگان استفاده شد که رابطه محاسبه آن به صورت زیر است:

$$\tilde{\omega}_j = \frac{1}{m} \left[\sum_{i=1}^m \tilde{Y}_j^i \right]$$

نتایج حاصل از انجام فرمول نمره وسط، دی فازی سازی شد و سپس اعداد قطعی به دست آمده پس از غیر فازی سازی اعداد دوزنقه‌ای، اعداد قطعی به دست آمده با ضرایب هر دسته حاصل تکنیک تحلیل سلسله مراتبی ضرب و سپس با فرمول زیر نرمال سازی می شوند. بنابراین اهمیت وزنی نرمال فاکتور ژام به صورت زیر است:

$$R_j = \frac{x_L w_j}{\sum_{j=1}^n w_j} ; \sum_{j=1}^n R_j = 1$$

نتایج حاصل از تحلیل صورت پذیرفته در جدول شماره سیزده ارائه شده است.

جدول شماره ۱۳: اهمیت موارد مؤثر در سامان دهی سیاسی فضا در پیش گیری از بحران های امنیت انتظامی

شاخص	میزان اهمیت	رتبه
اندیشه های راهبردی	۰/۹۳	۱
ضرورت های امنیتی	۰/۹۲	۲
واگرایی و هم گرایی	۰/۹۱	۳
ویژگی های سیاسی	۰/۹	۴
نخبگان محلی و منطقه ای	۰/۷۶	۵

رتبه	میزان اهمیت	شاخص
۶	۰/۷۳	همگنی‌ها
۷	۰/۷۳	نیروهای سیاسی
۸	۰/۶۹	نیروهای محلی و منطقه‌ای
۹	۰/۶۷	نمایندگان مجلس
۱۰	۰/۶۲	استانداران و فرمانداران
۱۱	۰/۶۱	تراکم
۱۲	۰/۵۵	روابط فاصله‌ای
۱۳	۰/۵۴	تعداد جمعیت
۱۴	۰/۴۴	دسترسی
*	۱۰	مجموع

طبق نتایج آزمون فازی کلامی، بیش‌ترین اهمیت بین شاخص‌ها، مربوط به شاخص اندیشه راهبردی، ضرورت‌های امنیتی، واگرایی و هم‌گرایی است که در واقع شاخص‌های دارای اثر دوراندیشانه در سازمان‌دهی سیاسی فضا هستند که بدون شک با رعایت و در نظر گرفتن این شاخص‌ها در سازمان‌دهی سیاسی فضا می‌توان امنیت انتظامی را در تقسیمات سیاسی فضا در نظر گرفت.

بحث و نتیجه‌گیری

سازمان‌دهی سیاسی فضا می‌تواند با یک تحلیل علمی صحیح شرایط پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی را ایجاد کند و هم‌چنین با عدم توجه به ساختارهای جغرافیایی، فرهنگی و اجتماعی می‌تواند منجر به بحران‌های امنیتی شود. نتایج این پژوهش با پژوهش‌های لطفی (۱۳۹۶) احمدی پور، میرشکاران، هورکاد (۱۳۹۳)، سلیمی (۱۳۹۳)، احمدی پور، جعفرزاده، میرزایی (۱۳۹۳)، حافظ‌نیا و همکاران (۱۳۸۴) در شاخص‌ها و مؤلفه‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا و این‌که سازمان‌دهی سیاسی فضا می‌تواند در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور و ایجاد بسترهای لازم در ایجاد امنیت نقش داشته باشد، دارای اشتراک است. در تحلیلی که غلامی و همکاران (۱۳۹۴) در مورد استان‌های آذربایجان غربی و ایلام انجام داده‌اند که در



راستای تحلیل‌های پژوهش حاضر است نیز اشاره می‌کنند که تقسیمات کشوری مقدم بر نظام اداری کشور است و نظام اداری کشور نیز بر بستر جغرافیایی سرزمین بنا شده، بنابراین نظام اداری معمول تقسیمات کشوری است. بر این اساس، تقسیمات کشوری شرط ضروری و تشکیلات اداری شرط کافی برای سامان‌یابی نظام مدیریت کشور و تحقق توسعه ملی است.

پس از آزمون سه فرضیه پژوهش به نتیجه‌گیری از تحلیل میزان اهمیت هرکدام از شاخص‌های سازمان‌دهی سیاسی فضا در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی - انتظامی می‌پردازیم. به‌منظور این تحلیل از روش فازی کلامی استفاده شد که نتایج آن نشان می‌دهد که شاخص‌های مربوط به تمهیدات حکومتی دارای بیش‌ترین اهمیت در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی - انتظامی بوده و پس از آن شاخص‌های مربوط به مؤلفه جغرافیای قدرت و حمایت و پس از آن شاخص‌های قانونی در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی - انتظامی دارای اهمیت است. این میزان اهمیت نشان‌گر این است که اگر مبتنی بر روش‌های علمی سازمان‌دهی سیاسی فضا صورت بپذیرد محوریت سیاست‌گذاری‌ها و تصمیمات راهبردی مبتنی بر اولویت کدام مؤلفه‌ها است. همان‌طور که تحلیل نشان می‌دهد تمهیدات حکومتی دارای نقش بسیار مهمی در سازمان‌دهی سیاسی فضا در راستای پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی انتظامی است که ریشه این امر مربوط به این عامل است که تصمیمات و سیاست‌گذاری در سطح سازمان‌دهی سیاسی فضا یک امر حاکمیتی بوده و در سطح بالای اهمیت حکومت داری است و یک امر سیاسی در سطح پایین نبوده که با تصمیمات سیاست‌زده با آن برخورد کرد. این تصمیمات که در نهایت در پیش‌گیری از بحران‌های امنیتی و انتظامی دارای نقش کلیدی است از واگرایی جمعیت نسبت به حاکمیت جلوگیری کرده و نقش به‌سزایی در هم‌گرایی اقوام دارد. ایران با وجود اقوام مختلف که در این استان پهناور وجود دارند نیازمند یک نگاه علمی مبتنی بر رویکردهای جغرافیای سیاسی و جامعه‌شناسی بوده که در تقسیمات و سازمان‌دهی سیاسی فضا بتواند به نحوه‌ای عمل کند که از بحران‌های امنیتی و

انتظامی به دور بوده و علاوه بر آن در ایجاد یک هم‌گرایی منطقی نقش ایفاء کند.

پیشنهادهای

- تحلیل نقش آمایش سرزمین در کاهش و جلوگیری از بحران‌های امنیتی حاصل از سازمان‌دهی سیاسی فضا.
- تأکید ویژه بر شاخص‌های قانونی در تقسیمات سیاسی فضا و جلوگیری از نفوذهای سیاسی (جغرافیای قدرت و حمایت) در تصمیمات نهایی در سازمان‌دهی سیاسی فضا.
- تأکید ویژه بر تمهیدات حکومتی در سازمان‌دهی سیاسی فضا فارغ از تصمیمات سیاسی بدون مطالعات و پژوهش‌های علمی در این زمینه.
- تشخیص و پایش نقاط دارای مسائل امنیتی و بررسی مجدد و علمی سازمان‌دهی سیاسی فضا در این محدوده‌ها.
- تشکیل کارگروه‌های تخصصی جهت بررسی وضعیت بحران‌های امنیتی حاصل از سازمان‌دهی مجدد سیاسی فضا و ارائه پیشنهادات کاربردی در این زمینه.

سپاس‌گزاری

نویسنده بر خود لازم می‌داند از دفتر تقسیمات کشوری وزارت کشور در راستای همکاری و در اختیار گذاشتن منابع مورد نیاز پژوهش قدردانی کند.



منابع

- احمدی‌پور، زهرا، جعفرزاده حسن، و میرزایی، محمدرضا (۱۳۹۳). تحلیل کارکردی تقسیمات کشوری در اجرای برنامه‌های آمایش سرزمین با تأکید بر ایران. فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۴(۱۴)، ۱-۱۲. موجود در آدرس: https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_454.html
- احمدی‌پور، زهرا، یحیی، میرشکاران، و برنارد، هوکاد (۱۳۹۳). سازمان‌دهی سیاسی فضا در ساختارهای بسیط فصلنامه ژئوپلیتیک، ۱۰(۳)، ۱۷۶-۱۹۹. موجود در آدرس: https://journal.iag.ir/article_55915.html
- امیری، ابوالفضل، و نصرالهی، سجاد (۱۴۰۰). بررسی نقش آمایش سرزمین در فرآیند مدیریت بحران. مطالعات مدیریت بحران، ۱۲۳-۱۴۴. موجود در آدرس: https://cmj.i.hu.ac.ir/article_206749.html
- حافظ‌نیا، محمدرضا، قصری، محمد، احمدی، حمید، و حسینی، حسین (۱۳۸۴). قومیت و سازمان‌دهی سیاسی فضا. مورد شمال و شمال غرب ایران. فصلنامه ژئوپلیتیک. شماره ۲، ۵-۲۲. موجود در آدرس: https://journal.iag.ir/article_57277.html
- راحمی، محمد، مهکویی، حجت، و شمس‌الدینی، علی (۱۳۹۷). بررسی سازمان‌دهی سیاسی فضا در نواحی سکونت‌گاهی کشور، مورد مطالعه: شهرستان کاشمر. نشریه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۸(۳۰)، ۸۹-۱۰۲. موجود در آدرس: https://jzpm.marvdasht.iau.ir/article_2915.html
- ذکی، یاشار، مصدق، مسعود، و آمره، مصطفی (۱۴۰۱). آسیب‌شناسی مسائل تقسیمات کشوری ایران از منظر سیاسی و امنیتی. فصلنامه علوم و فنون نظامی، ۱۸(۶۱)، ۱۳۸-۱۹۸. موجود در آدرس: https://www.qjmst.ir/article_699943.html
- کاتب، ابوالفضل، و حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۴۰۰). بررسی عوامل مؤثر بر سازمان و مدیریت سیاسی فضا در کشورهای جهان. فصلنامه ژئوپلیتیک، ۱۷(۲)، ۲۷-۶۱. موجود در آدرس: https://journal.iag.ir/article_108151.html

- کاظمی‌نیا، حسن، شیر، طهمورث، و صفری شالی، رضا (۱۴۰۰). آسیب‌شناسی وضع موجود تقسیمات کشوری در ایران با نگاه به سند چشم‌انداز ۱۴۰۴. مجله تغییرات اجتماعی و فرهنگی، ۱۸(۶۸)، ۱۵۹-۱۷۴. موجود در آدرس: https://pg.um.ac.ir/article_24985.html
- سلیمی، اکبر (۱۳۹۳). راهبردهای پیش‌بینی در مدیریت ناآرامی‌های اجتماعی. فصلنامه علمی پژوهشی دانش انتظامی مازندران، شماره ۱۶، ۴۲-۶۳. https://eghtesad.sndu.ac.ir/article_2250.html
- کریمی‌پور، یداله، و محمدی، حمیدرضا (۱۳۸۸). ژئوپلیتیک ناحیه‌گرایی و تقسیمات کشوری ایران. چاپ اول. نشر انتخاب.
- میرشکاران، یحیی (۱۳۹۲). الگویابی سازمان‌دهی سیاسی فضا در ساختارهای بسیط با تأکید بر ایران. رساله دکتری رشته جغرافیای سیاسی. دانشگاه تربیت مدرس، ۱-۱۸۶.
- Charles. & Wolfson (2012). Policing political protest in Lithuania2.Linköping University Institute for Research on Migration, Ethnicity and Society Linköping Sweden.
- Fabio James Petani, Jeanne Mengis, Fabio James Petani (2015). In search of lost space: The process of space planning through remembering and history. Sciences Institute University of Southern California Los Angeles USA. 2016. 53(2), 567-
- Sageata, Radu. (2011). The Administrative-Political function of human settlements and the role it plays in organizing geographical space. Case study Romania, Human Geographies- Journal of studies and research in Human Geography, 77-94.